

VEGYESEK.

Jelentés az Erdélyi Múzeum állattára felől az 1898. évben.

Az Erdélyi Múzeum-Egyletnek 1899. márczius 9-én tartott közgyűlésén bemutatta
DR. APÁTHY ISTVÁN, az állattár igazgatója.

Tisztelt Közgyűlés! Mielőtt rövidre fogott jelentésemet az állattár életéről az 1898. évben előterjeszteném, örömömnek kell kifejezést adnom a fölött, hogy egyletünk igazgató választmánya a t. közgyűlés előtt fekvő költségvetésben végre ismét némi emelését javasolja a természetiek tárai dotatiójának az 1899. évre. Sajnos, hogy ezt az egyletünk valódi hivatásának tett csekély engedményt is csak olyan compromissum árán lehetett a választmánytól kieszközölni, mely egyletünket ismét a személyi kiadások emelésének veszedelmes lejtőjére tereli. Az előttünk fekvő költségvetésben a személyi kiadások emelkedését látjuk 280 frttal, amelyet nem igazol új munkaerőnek az egylet szolgálatába vonása és csak részben igazol a teendők gyarapodása. Elvégre is a Múzeumegylet nem részvénytársasága néhány alkalmazottjának, hogy pénzügyeinek legcsekélyebb javulásával mindjárt emelnie kelljen a dividendát.

De nem javaslom azért ezúttal az illető tételek törlését, mert megvallom, lehet mellettük méltányossági okokat hozni föl, különösen a titkársági irnoknak szánt 180 forint mellett. Egyletünk életének kívánatos fölpendülése és a külvilággal való gyakoribb érintkezése annyi írunki, mechanikai, teendőt is ró a titkárra, hogy azok a titkári működésének szentelhető idejéből, melyet számunkra különben gyümölcsözőbben értékesíthetne, nagyon is sokat lefoglalnának. Mégis szóvá teszem a dolgot mert kötelességem a közgyűlést a mondott lejtő veszedelmére figyelmeztetni annál is inkább, mivel egyedül én hangoztattam jelentésemben évek óta azt a vizsáságot, hogy az Erdélyi Múzeumegylet jövedelmeinek aránytalanul nagy részét személyi járandóságok emésztik föl. Most, hogy módunk nyílt terheink egy részétől megszabadulni, ne vegyük azokat könnyelműen ismét magunkra. *Csak arra kérem tehát a T. Közgyűlést, utasítsa az igazgató választmányt, hogy jövedőbeli költségvetési javaslataiban tartozkodjék a személyi járandóságok emelésétől, hogy fölszabaduló erőforrásainkat kizárólag a könyvtár s a gyűjtemények gyarapítására s az utóbbiak tudományos földolgozásának szükségleteire irányítsa.* Hiszen a jelenlegi költségvetés a könyvtár átalányát semmivel sem, az állat, növény- és ásványtár átalányát pedig összesen csak 450 forinttal gyarapítja a tavalyi leszállított és csak 150 forinttal az 1897-iki

átalányhoz képest, holott 1790 forintot irányoz elő a személyieken kívül olyan tételek czimén (igazgatásra 250 frt, rendkívüliekre 700 frt, kamat-veszteség pótlására 340 frt, forgótőke létesítésére 500 frt), melyekre egy részt sokkal csekélyebb összegnek elégnek kellene lenni, s melyek másrészt csak képzelt szükségnek szolgálnak. Pedig a könyvtár átalánya annyira elégtelen, hogy belőle jóformán semmi sem jut ama költséges pecialis rendszertani művek beszerzésére, amelyek nélkül a táarak földolgozása s a tudományos systematica változásainak megfelelő tovább- és újra rendezése merőben lehetetlen. Az állattárt például ezen a czímen már évek óta nem segíti a könyvtár semmivel, még a már részben meghozatott művek folytatásával és befejezésével sem. Igaz, hogy az illető egyetemi intézetek ebben az irányban is sokkal támogatják a táarakat, de tisztán múzeumi rendeltetésű rendszertani művek beszerzése ellenkezik a maguk külön céljaival.

Mindezeket itt, a közgyűlés előtt fölhozni azért is szükségesnek tartottam, mivel a választmány távollétében, mialatt, tudományos búvárlatokkal elfoglalva s az állattár számára is gyűjtve, külföldön tartózkodtam, értesítem nélkül hozta a költségvetésre vonatkozó háttározatait, s magáról a költségvetés felől csak a tegnapi napon az előttünk fekvő nyomtatványból tájékozódhattam. Nem volt tehát módom a választmányban hozzászólhatni és kifejtetni ellenvetéseimet, amelyekre kénszerít állásomból folyó kötelességem, hogy hangoztassam a táarak jogos igényeit a Múzeumegylettel szemben.

De áttérek az állattár élete újabb egy évének vázolására!

Az 1898. évről nagy részét, a mint tavalyi beszámolómban előre jeleztem, a sok ezer darabból álló BIELZ-féle Molluscum-gyűjtemény további rendezése és új katalógussal ellátása foglalta le. Sőt a katalógus, alkalmas segédkönyvek hiányában, máig sem volt befejezhető. A FRANZEMAN-féle Mikrolepidopteron (Aprólepe) gyűjtemény újra determinálása azonban, amelyhez mint már tavaly szintén jelentém, DR. UHRİK NÁNDOR Budapesten bocsátotta rendelkezésünkre kiváló szaktudományát, befejeződött, s a gyűjtemény, mintegy újjá születve, megsokszorozódott tudományos értékkel foglalja el ma már helyét az állattárban. Azt hiszem, a közgyűlés is szívesen szavaz köszönetet ezért a nekünk s a tudománynak tett önzetlen szolgálatért.

Sok időbe és munkába kerül évente gyűjteményünk borszeszes tárgyainak pótlása, javítása és új, alkalmasabb üvegedényekbe átrakása. A mit azonban e téren így, rendes segédeszközeinkkel tehetünk, nem egyéb foltoztatásnál. Rövidesen reánk jön az idő, hogy kénytelenek leszünk gyökeresebb átalakításhoz fogni, ha gyűjteményünk tekintélyes részének épségben maradását nem akarjuk veszélyeztetni. Csakhogy ez, a szükséges üvegedények nagy számánál és drágaságánál fogva, rendes átalányunk keretén belül nem lehetséges. Előbb-utóbb nagyobb összegű rendkívüli átalányt kell majd a Múzeumegyletnek e célból az állattár rendelkezésére bocsátania. Ehhez járúl, hogy gyűjteményünknek nagyon is romlékony természetű, nevezetesen az összehasonlító gyűjteménynek pelagicus tengeri állatokból álló részét, amelyet a Múzeum mintegy 15 év előtt szerzett be, máris egészen újra kellene alkotni, a mi szintén tetemes, átalányunkból nem telő költséggel jár.

Addig is pótoljuk és gyarapítjuk a gyűjteményt úgy, a hogy lehet. Orosz ENDRÉ, apahidai igazgató-tanító úr gyűjtésének és ajándékának köszönünk 40 drb. különféle Halak és Kétéltűt. Saját gyűjtésünket, a melyre fordítottak az idén is átalányunk szokásos hányadát, még mindig különösen hazai Gyűrűs-Férgeinknek lehetőleg teljes beszerzésére irányítottuk. A gyűjtött anyagnak földolgozása folyamatban van.

Egy kedvező alkalmat fölhasználva, csere, illetőleg vétel útján is tetemesen gyarapítottuk gyűjteményünknek azt a részét, mely főleg a szemléltetést s az ismeretterjesztést szolgálja. Ez úton szert tettünk a következő tárgyra:

Formica herculanea átalakulása, borszeszben, tanúlságosan fölállítva.

<i>Rhodites rosae</i>	"	"	"	"
<i>Microgaster glomeratus</i>	"	"	"	"
<i>Dytiscus marginalis</i>	"	"	"	"
<i>Cybister roeseli</i>	"	"	"	"
<i>Hydrophilus piceus</i>	"	"	"	"
<i>Melolontha vulgaris</i>	"	"	"	"
<i>Osmoderma eremita</i>	"	"	"	"
<i>Ergastes faber</i>	"	"	"	"
<i>Doryphora decem-lineata</i>	"	"	"	"
<i>Gastrophilus pecorum</i>	"	"	"	"
" equi	"	"	"	"
<i>Gryllus campestris</i>	"	"	"	"
<i>Termes fatalis</i>	"	"	"	"
<i>Limulus polyphemus</i>	"	"	"	"
<i>Hyla arborea</i>	"	"	"	"
<i>Bufo cinereus</i>	"	"	"	"
<i>Alytes obstetricans</i>	"	"	"	"
<i>Salamandra atra</i>	"	"	"	"
<i>Pelias berus</i>	"	"	"	"

Amia calva fõlszeretetlenül, alkoholban.

Protopterus annectens, fõlszerelve alkoholban.

Polypterus senegalus, " "

Sepia officinalis, a belsõ szervek helyzetének fõltüntetése, alkoholban.

Torpedo marmorata, az idegrendszer fõltüntetése, alkoholban.

Leptogorgia acerosa.

2 drb. *Pentaceros*.

Paradisea augustae-victoriae kitõmve.

Nautilus pompilius, a héj, fõlmetszve és csiszolva.

Cypraea tigris, ugyanúgy, hosszában.

" " " harántúl.

Bulimus oblongus, a héj fõlmetszve és csiszolva.

Eburnea japonica, " " "

Harpa ventricosa, " " "

Mitra episcopalis, " " "

<i>Terebra maculata</i>	”	”	”
<i>Helix haemastoma</i>	”	”	”
<i>Strombus pugilis</i>	”	”	”
<i>Dipsacus glabratus</i>	”	”	”
<i>Conus spec.</i>	”	”	”
<i>Ovula ovum</i>	”	”	”
<i>Cyclotus inca</i>	”	”	”
<i>Vertagus vertagus</i>	”	”	”
<i>Melania l'argillierii</i>	”	”	”
<i>Mastodon longirostris</i> 1., 2. és 3. zápfoga.			

Vagyis összesen 20 fejlődési sorozat, 3 féle, belső alkotásánál fogva igen fontos és minden gyűjteménybe okvetlenül szükséges exotikus hal, két szép anatómiai készítmény, két pompás koralltelep, egy paradicsommadár, 16 féle csiszolt és a belső szerkezet föltüntetésére fölvágott csiga héj és Mastodon-zápfogak, összesen 45 drb értékes múzeumi tárgy.

Az állattár 1898-ban is részt vett a tudomány előbbre vitelében az által is, hogy a múzeum kötelékén kívül álló tudósoknak vizsgálati anyagot szolgáltatott. Így MÉHELY LAJOS rendszertanilag földolgozta Denevér-gyűjteményünket, a melynek egy része még most is nála van; MOCsÁR SÁNDOR Neuropterongyűjteményünk néhány darabját kérte ki tanulmányozás végett.

Szóval az állattár az 1898. évben is gyarapodott, tökéletesedett és részt vett a tudomány szolgálatában. Teljesítette, a mennyire a hely szűke és alkalmatlan volta engedte, szemléltető és ismeretterjesztő hivatását is, minthogy kellő látogatottságnak örvendett.

Végül még megemlítem, hogy a tavalyi közgyűlés megbízásából a cambridgei nemzetközi zoológiai congressuson az Érdélyi Múzeumegylet képviselőjeként is szerepeltem.

Kérem jelentésem tudomásul vételét.